

JOKO ARDURATSURAKO JARDUNBIDE EGOKIAK

BH Makinen Enpresa
Operadoreetako langileak

Euskadi, auzolana

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

SEGURTASUN DALA

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD

Edizioa: Joko eta Ikuskizunen Zuzendaritza.
Segurtasun Saila, Eusko Jaurlaritza.

Koordinazioa: Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien Elkarte (ASAJER).

Diseinua eta maketazioa: Begoña Paino Ortuzar.

Itzulpena: ESAN Traducciones, S.L.

Inprimatzailea:

Lege-gordailua:

Joko Arduratsurako Jardunbide Egokiak
BH Makinen Empresa Operadoreetako langileak

Zorizko jokoa eta apustuak erabat integratuta daude gure gizartean. Pertsona askok denbora eta dirua erabiltzen dute jolasteko, denbora igarotzeko, entretenitzeko eta beren ekonomia hobetzeko helburuarekin.

Espainiako zorizko jokoen erabiltzaileen prebalentziari, jokabideari eta ezaugarriei buruzko azterketak (Joko Antolaketarako Zuzendaritza Nagusia, 2015) adierazten duenez, bizitzan jokalaria patologikoak izan diren % 0,9 horien artean, % 1 arazoak izateko joerak izan dituzten jokalaria izan dira eta % 4,4

arritu-egoeran egon diren jokalaria. Jokabide horiek azken urtean aztertuz gero, hauek dira datuak: % 0,3 jokalaria patologikoak dira, biztanleen % 0,6 arazoak izateko joera duten jokalaria dira eta % 2,6 arriskuren bat duten jokalaria.

Jolasteko motibazioari dagokionez, % 90ek adierazi du arazoetatik ihes egiteko jolasten duela, eta % 93,7k berriz, etengabe jokoa pentsatzen duela.

Jokalarien artean gizonezkoak gehiago dira, % 69. % 30,4 emakumeak dira.

Jokalariaren profila 25 urtetik 34 urtera bitarteko gizon bat da, edo adinez nagusiagoa, 55etik 64ra bitartekoa, ezkongabea, lana duena eta banaka jolasten duena. Hasteko adina 19 urte da, eta joko-makinekin hasten da. Hori ere bada beren arazoaren jatorria.

Joko arduratsuak, besteak beste, **honako printzipio hauek** izango ditu oinarri:

- a) Jokoa **aisia-modu bat** da.
- b) Jokoa **gizarte-jarduera** bat da.
- c) Jokoak **mendekotasuna sorraz dezake**.
- d) Jokoa **ez da bizimodua ateratzeko bitarteko bat**.
- e) **Sozietatearen gizarte-erantzukizuna**.

SOZIETATEAREN GIZARTE-ERANTZUKIZUN
kontzeptua horrela definitzen da: oinarri
etikoetan eta langileekiko, jokalariekiko,
gizartearekiko eta ingurumenarekiko begiru-
nean oinarritutako enpresa jarduera ireki
eta gardenen multzoa.

Diruak garrantzia handia du joko horietan: izan ere, jokalariai zenbateko ekonomiko edo ondasun jakin bat arriskuan jartzen du apustu baten bidez. Eta hori emaitza asmatzearen mende egoten da normalean: makina txanponjaleak, bingoa, kasinoa, loteriak, Once, pokerra, kirol-apustuak...

Zorizko zenbait jokotan jokolariaren trebetasunak eragina izan dezake jokoaren garapenean, adibidez, karta-jokoetan.

AURREZ AURREKO JOKOA

Aurrez aurreko jokoaz ari gara pertsona joaten
denean joko-establezimendu batera: tabernak,
joko-aretoak, apustu-aretoak, bingoa, kasinoa...

LINEAKO JOKOA

Joko mota hori Internet bidez egiten da. Oro har, jokalaria joko-atari batean sartzen da. Modalitate hori oso azkar hedatu da azken urteetan.

Modalitate erakargarriagoztat hartzen da, haren ezaugarriak direla eta, mendekotasuna erraztu dezakeena. Hauexek dira ezaugarri horietako batzuk:

- Eskuragarritasuna.
- Anonimatua.
- Arriskuaren hautematea txikitzen du.
- Jokoaren bidez arazoetatik eta kezketatik ihes egiteko aukera handitzen du.
- Ingurunetik deskonektatzeko erraztasun handiagoa.
- Apustuaren eta emaitzaren arteko azkartasuna.
- Interakzioa.
- Simulazioa. Lineako jokoaren web-orri gehienek eskaintzen dituzten “demoak”, zeinetan benetako diruarekin apusturik egiten ez den.

JOKOAREKIKO MENDEKOTASUNA EDO LUDOPATIA

Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) arabera, adikzioa gaixotasun fisikoa eta psikoemozionala da, substantzia, jarduera edo harreman batenganako mendekotasuna edo beharra sortzen duena.

Zeinuetasintomen multzoan faktore biologikoak, genetikoak, psikologikoak eta sozialak daude. Zorigaiztoko gaixotasun progresiboa da, kontrolik ezako gertakizunez, pentsamenduaren distortsioz beterikoa. Gainera, gaixoek ez dute onartzen gaixo daudela.

Jokoarekiko mendekotasuna duten pertsonak ez dute beren joko-jokabidea kontrolatzen: denbora eta diru asko erabiltzen dute jolasteko, zailtasunak dituzte jolasten gelditzeko; jolasteari behin betiko uzteko saiakerak egin arren, ez dute lortzen; ondorio negatiboak gorabehera, jolasten jarraitzen dute, eta, ondorioz, beren ongizate psikosoziala eta beren familiarena jartzen dute arriskuan, bai eta beren lana, gizarte-harremanak, eta ekonomia ere.

“Adikzioek pertsona harrapatzen dute, aske izatea galarazten diote eta arazoak sortzen dizkiote bere inguruarekin.”

JOKALARI SOZIALA

Entretenitzeko edo asetzeko
jokatzen du. Bere jokabidea
kontrolatzen du.
Gizarteak onartutako jokoetara
jokatzen du.

ABUSUA

Egunero edo maiztasun handiz
jokatzen du. Diru-gastuak arazoak
sortzen dizkio batzuetan.
Zenbaitetan ez du jokatzeko nahia
kontrolatzen.

ADIKZIOA

Mendekotasun emozionala eta joko-jokabidearen kontrolaren galera. Denbora eta diru gehiegi erabiltzen du jokoan, pentsamendu obsesiboak ditu, galdutako dirua berreskuratzeko beharra sentitzen du, optimismo irrazionala du...

LANBIDEA

Jokotik bizi da. Trebetasuneko jokoetan parte hartzen du. Ez die uzten emozioei bere burua menderatzen.

Jokoa nerabezaroan hasi ohi da, edozein adinetan has badaiteke ere. Lehenengo apustuetatik kontrola erabat galdu arte bost urte igarotzen dira batez beste (urte bat eta hogeitaz urteren arteko mugekin). Jokalariak, orduan, hiru fase hauek izaten ditu:

IRABAZI-FASEA

Hasieran, sariak lortzen dira sarritan, eta, ondorioz, jokalaria gehiago inplikatzeko da jokoan, eta jokalaria bikaina dela uste du. Irabazi horiek urduritasun handia eragiten

diote, eta diru gehiago irabaz dezakeela sinesten du. Fase horrek zenbait hil edo urte iraun dezake.

GALERA-FASEA

Aurreko irabazi-fasean jokalaria duen optimismoa dela medio, sari handiagoak lortzeko, gero eta gehiago arriskutzen da. Eta, zenbat eta gehiago apustu egin, orduan eta diru gehiago galtzen du. Pertsona ohiko jokalaria bihurtu denean, jokalaria patologikoa bihurtzea ahalbidetuko duen faktorerik garrantzitsuenak izango da maileguak eskuratu ahal izatea. «Ehiza» izeneko fenomeno gertatzen da. Fenomeno horrek esan nahi du jokalaria gero eta gehiago jolasten duela zorraz ordaintzeko, baina gero eta gehiago galtzen duenez, orduan eta handiagoak dira zorraz.

Orainez du irabazteko jokatzeko, galdutakoa berreskuratzeko baizik. Maileguak, jokoan gastatutako soldata, lapurreta edo iruzur txikiak, familia zein lan-harreman hondatuak... Horiek dira sortzen diren ondorioetako batzuk, eta, dirurik lortzen ez dutenez eta azkenean lortutakoa galduko dutenez, arazoak txarrera egingo du. Jokalariak, orduan, arazo bat duela jakin eta haren familiari, lagunei eta abarri aitortu behar die. Eta jokatzeari utziko diola erabaki eta promes egiten du. Horrek denbora gutxi iraungo du, eta, laster, dirua berreskuratu bezain pronto jokatuko du berriz.

ETSIPEN-FASEA

Fase honetan jokoak intentsitate handia du jokolariengan, eta jokalaria jolasteko baino ez da bizi. Ez da familia, lagunez eta lanaz arduratzen. Horrek arrisku handiak dakartza: arazo finantzario eta legal handiagoetan nahastea. Puntu horretan, jokalaria patologiko gehienek lana galdu dute jadanik. Urduritasuna eta suminkortasuna handitzen zaie, lo egiteko arazoak dituzte, gutxi jaten dute eta bizitza ez zaie atsegina

egiten. Nekatuta sentitzen dira psikologikoki eta fisiologikoki; laburbilduz, etsita. Horrek guztiarikara-egoera eragiten dio jokalaria, honako hauengatik: zor handiengatik, dirua azkar berreskuratu nahi izateagatik, bere familiaren eta lagunaren besterentzeagatik (banaketa edo dibortzioengatik ere bai), izen txarra hartzeagatik eta lehen faseko irabaziegunitara itzultzeko nostalgiarengatik. Puntu horretan aukera gutxi antzematen ditu: bere buruaz beste egitea, kartzela, ihes egitea edo laguntza eskatzea.

Lesieurek eta Rosenthalek (1991) laugarren fase bat gehitu zuten:

ITXAROPENIK EZAKO EDO ABANDONUKO FASEA

Fase honetan jokalariek onartzen dute ezingo diotela jokatzeari inoiz utzi. Jokatzeko jarraituz gero irabaziko ez dutela jakinda ere; **jokatu beharra dute**, neke-neke eginda egon arte jokatzeko dute. Une horietan negatiboa da iragarpena, beren **joko-jokabide konpultsiboari gehitzen baitzaio konpontzeko ezer egiteak ez duela ezertarako balio ustea.**

- **Kezka:** sarritan pentsatzen du jokoan eta izan dituen esperientzietan, iraganekoetan, gaur egunekoetan edo beren fantasiek eragindakoetan.
- **Tolerantzia:** Apustu handiagoak egitea edo maiztasun handiagoarekin egitea emozioa denbora luzeagoz sentitzeko.
- **Abstinentzia:** joko-saioak murrizteko edo amaitzeko saiakera eginez gero, egonezina edo suminkortasuna agertzen du.
- **Ihesbidea:** jokoa arazoetatik ihes egiteko edo gogo-aldarte hobetzeko bide bat da.

- **Galdutako dirua berreskuratzea:** galtzen duenean, jokatzen jarraitu behar du galdutakoa berreskuratzeko.
- **Gezurrak:** Familiari, lagunei edo lankideei gezurrak esaten dizkie bere joko-jokabidea ezkutatzeko.
- **Kontrolaren galera:** Zailtasunak ditu joko-jokabidea kontrolatzeko.
- **Legez kanpoko ekintzak:** zenbait alditan jokabide kriminala izan dezake jolasteko dirua lortzeko edo galdu duena berreskuratzeko.
- **Harreman garrantzitsuak arriskatzea:** jokatzen jarraitzen du jakinda ere bikotekidearekin harremana, lana edo bere bizitzan garrantzitsua den beste edozer gauza galduko duela.
- **Beste baliabideak:** familiarengana, lagunengana edo hirugarren pertsonengana jotzen du dirua utz diezaioten, jokatzen galdu duelako edo berriz jokatu nahi duelako.

- **Gizartearen esparrua:** Lagunak galtzea, aisialdi-jarduerak txikitzea.
- **Legaren esparrua:** Lapurretak, iruzurrak edo beste jokabide kriminal batzuk.
- **Esparru ekonomikoa:** Zorrak.
- **Beste adikzio batzuk:** Pertsona batzuek, gainera, tabako, alkohol eta beste substantzia batzuk kontsumitzen dituzte (kokaina, marihuana, haxisa...).

Jokalari arduratsua da **jokalari sozial** deritzona. Haren joko-jokabideak honako ezaugarri hauek ditu:

- Badaki zortea izanez gero irabaziko duela, baina galdu egin daitekeela ere badaki. **Erabakiak hartzeko gertakarietan oinarritzen da**, eta apustu egin nahi duen diruaren eta horretarako denboraren kontrola mantentzen du. **Ez du haren joko-jokabidearen kontrola galtzen.**
- **Joko-esperientzia atsegina eta dibertigarria da.**
- **Jokoak sortutako gatazkarik ez du, ez familian, ez lanean, ezta arlo ekonomikoan ere.**

Jokoaren enpresa-operadoreek joko arduratsua sustatzeak honako eremu hauetan kokatzea esan nahi du:

- 13

arduratsuari buruz ere. Informazio hori ematea jokalariei.

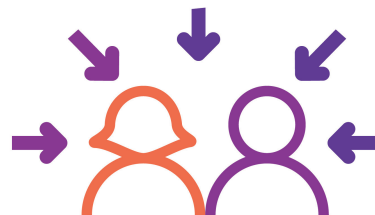
- **Sentsibilizazioa:** Langileek sentsibilizazio-lanak egitea jokoarekiko adikzioa nahasmendu bat dela adierazteko, ez baita bizio bat. Pertsona kaltetuek kontrola galdu dute beren joko-jokabidearen gain.
- **Prebentzioa:** Kolektibo kalteberen inguruan hartu beharreko neurriak (adingabeak, gazteak, pertsona nagusiak, mendeko pertsonak...).
- **Arriskuak identifikatzea:** Joko-jokabidearen arriskuak ezagutzea, horiek identifikatzeko gai izateko. Horretarako tresna bat emango zaie langileei, helburu horrekin lagun dezaten.
- **Jardunbide egokiak:** Enpresek eta beren langileek joko arduratsua sustatzeko hartu beharreko neurriak.

JARDUNBIDE EGOKIAK JOKO-ENPRESEK ETA BEREN LANGILEEK JOKO ARDURATSUA SUSTATU DEZATEN

- Joko-eskaintza aisia-modu bat da, gizarte-jarduera bat, ez, berriz, irabazi ekonomikoak lortu ahal izateko bizimodua.
- Joko arduratsua zer den eta laguntza non eska daitekeen adierazten dituzten liburuxkak ematea.
- Jokalariei mailegurik ez ematea, ezta beste edozein motatako krediturik edo finantza-laguntzarik ere.
- Joko-lokaletan edo jokoaren inguruko web orrietan eskaintzen diren jokoen inguruko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin ditzakeen kalteei buruz ere.
- Bezeroei sustapen-mailinga ez jasotzeko eskubidea gauzatzen laguntzea.

- Publizitatea eta sustapena modu arduratsuan egiten direla bermatzea: araudia betetzen duela, ez dela engainagarria edo faltsua, eta adingabeei, pertsona kalteberei edo babesgabeko kolektiboek zuzenduta ez egotea.
- Langileei prestakuntza-ikastaroak ematea, joko arduratsuaren sustapenarekin lotutakoak.
- Jokoak egiten diren eta joko-makinak jarrita dauden leku guztietan, agerian egon behar da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan. Betebehar bera izango dute joko-lekuek eta -webguneek.
- Joko-lokaletan erabiltzaileen eskura dauden informazio-orrietan informatuko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea.
- Honako hauek debekatuta izango dute lokaletara sartzea:
 - Adingabeei joko-kasinoen, bingo-aretoen, joko-aretoen eta apustu-lokalen kasuan.
 - Mozkortuta zantzurik duten edo substantzia psikotropikoen eraginpean dauden pertsonak, baita ordena, lasaitasuna eta jokoaren garapena aztoratu dezakeen jarrera oldarkorra edo bortitza dutenak ere.
 - Jokora sartzeko interdikzio-erregistroan dauden pertsonak, onartzeko kontrol sistemak aplikatu behar diren joko-lokaletan.

BH Makinen Enpresa Operadoreetako

langileak

Ostalaritza BH Makinen Enpresa Operadorea

Jokoaren enpresa operadoreak dira joko modalitate ezberdinen antolamenduaren eta ustiapenaren arduradunak. Enpresa horiek, baimena jaso dezaten, zenbait baldintza bete behar dituzte aldez aurretik. Horiek Euskal Autonomia Erkidegoko Joko Arduratsuaren Erregelamenduaren (2016) 23. artikuluan ezarrita daude.

Jardun ahal izateko, B motako makinaren enpresa operadoreek, gutxienez, 10 ustiapen-baimenen titularrak izan beharko dute, eta horiei dagozkien makinak instalatuta eta martxan izan beharko dituzte.

B motako edo jolasteko makina saridunak dira prezio baten truke erabiltzaileari erabiltzeko denbora eta txanponezko saria ematen dizkietenak. Horien artean BH azpimota dago.

Makina horiek joko-lokaletan zein ostalaritzako establezimendu publikoetan jarri ahal izango dira, bai eta jai-aretoetan, dantza-aretoetan eta diskoteketan ere.

Sozietatearen gizarte-erantzukizuna

(Euskadiko Autonomia Erkidegoko Jokoaren Araudi Orokorra, 2016)

18

- Errespetua adieraztea langileekiko, jokalariekiko, gizartearekiko oro har, eta ingurumenarekiko.
- Erabiltzaileei eskaintzen diren jokoan ezaugarriei buruzko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin liezaizkiekeen kalteei buruz ohartaraztea ere. Horretarako, joko arduratsua, neurrizkoa, behartugabekoa eta kontzientea sustatuko da.
- Langileei joko arduratsuari buruzko prestakuntza-ikastaroak ematea.
- Agerian egon beharko da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan.
- Beti ohartaraziko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea, eta Araudi honetan adierazitako Jokogalarazpenen Erregistroan sartzeko arau zehatzak zehaztuko dira.

Joko arduratsua

Zorizko jokoekiko eta apustuekiko ardura

Joko arduratsua da jokalariaen egoera eta baldintza pertsonalak kontuan hartzen dituzten joko-aukerak modu arrazional eta zentzuzko batean aukeratzea. Modu horretan, jokoa arazo izatera ez heltzea lortzen da. Joko arduratsuak informatutako eta hezitako erabakia dakar berarekin, beti ere, entretenimendu eta dibertimenduaren helburuarekin. Jokatutakoaren balioa inoiz ez dago jokalariaik ahal duena baino altuago.

NOLA JOKATU DAITEKE MODU ARDU-RATSUAN?

- Diru-muga bat jarritz eta hori ez gaindituz.
- Jokatzeko denbora aurretik ezarriz.
- Jokatzeko dirurik ez eskatuz, ezta beste pertsona batzuei, ezta mailegurik ere.

- Entretenimenduari dagokion dirua jokorako erabiliz, hau da, oinarrizko beharrei (janaria, alokairua, fakturak...) zuzendutako dirua jokorako ez erabiliz.
- Jokoaren eta beste jarduera batzuen arteko oreka bilatuz.
- Irabazteko jokatu daiteke, baina argi eduki behar da galdu ere egin daitekeela.
- Jokatzeko orduan, alkoholaren kontsu-moa mugatuz.
- Emozionalki gaizki sentitzean edo hainbat arazo daudenean ez jolastuz. Izan ere, une horietan errazagoa da kontrola galtzea.
- Jokoak ez du eraginik izan behar familiarteko harremanetan edo harreman sozialetan. Ez da onartu behar.

Jokoaren enpresa operadoreek eta ostalaritzak egoki jardun behar dute

Oso garrantzitsua da jokoaren enpresa operadoreak, makina-hornitzaile izateaz gain, parte eta konpromisoa hartzea makinak jartzen diren tokietan joko arduratsuari eta haren irizpideei garrantzia emateko.

Joko arduratsuari buruzko informazioa

- BH motako makinak jartzen dituzten establezimenduek joko arduratsuari (JA) buruzko informazioa emango dute kartel baten bidez. Kartela makina horiek dauden tokian jarriko da. Makinen joko arduratsuaren enpresa operadoreak establezimenduetako

arduradunei gogoraraziko die garrantzitsua eta beharrezkoa dela JAren irizpideak ikusaraztea.

Harremana bezeroekin

- Adingabeei ez zaie baimenik emango BH motako makinetara hurbiltzeko.
- Makina horiek instalatuta dituzten lokaletan lan egiten duten pertsonek joko arduratsuaren jarraibideak ezagutu behar dituzte.
- Aretoetako langileek bezeroen jarrera behatuko dute. Honako hauengana gerturako dira:

Jokoaren enpresa operadoreek eta
ostalaritzak egoki jardun behar dute

- Urduritasuna, jokabide erasotzaileak, larritasun-zantzuren bat, egonezin edo ondoeza-portaeraren bat eta abar adierazten dituzten pertsonengana.
- Arretaz begiratuko diete jokorako espazioetan denbora luzez dauden pertsonari.

Beharrezkoa izango da pertsona horiengana gerturatzea eta nola dauden galdetzea, jokia gelditzeko xedez.

Arriskuak hautemateko tresna

22

- Identifikatu ea noizbehinkako edo ohiko jokalaria den
- Gizona edo emakumea
- Adina
- Auto-kanporatzea. BAI/EZ
- Establezimenduan egon den denbora
- Alkohol-kontsumoa: BAI/EZ
- Tabako-kontsumoa: BAI/EZ
- Substantzia-kontsumoa (cannabis, kokaina...): BAI/EZ
- Eskatu al du mailegatutako dirurik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu atentzioa eman dizun jarrerarik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu uneren batean familiako kideren bat lokalean sartu ote den jokatzeari utz ziezaion? BAI/EZ
- Harremanetan jarri al da familiako kideren bat establezimenduarekin pertsonaren joko-jokabideari edo egonaldiari buruzko informazioa eskatzeko? BAI/EZ
- Aipatu al du uneren batean lokalera sartzeko debekatua izan nahi duela edo egin al du autokanporatzeari buruzko kontsultarik? BAI/EZ

Baliabideak

NON EGIN AUTODEBEKUA

JOKO ETA IKUSKIZUNEN ZUZENDARITZA
(EUSKO JAURLARITZA)

1. **Arabako Lurralde Ordezkaritza**
Donostia kalea, 1. Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 017 020
2. **Bizkaiko Lurralde Ordezkaritza**
Kale Nagusia, 81-1. sol. Bilbo
Tel.: 94 607 55 20
3. **Gipuzkoako Lurralde Ordezkaritza**
Vitoria-Gasteiz Hiribidea, 3-4. sol.
Donostia-San Sebastián. Tel.: 943 467 125

JOKO-MENPEKOTASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO ARRETA

Gizarte-erakundeak:

Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien
Elkartea (ASAJER)

Araba Jenerala kalea, 25-1. sol. esk. 01005 Vitoria-
Gasteiz • Tel.: 945 140 469. asajer@telefonica.net

Ekintza Aluviz

San Joan kalea, 26 • 48901 Barakaldo
Tel.: 94 438 86 65 • ekintza.aluviz@telefonica.net

Ekintza BIBE

Alaberga auzoa, 59 behe solairu eskuina.
20100 Erretereria • Tel.: 943 340 202
ekintzabibe@gmail.com

Jokalari anonimoak

Sandiusterri, beheka • 20120 Hernani
Tel.: 943 331 103 (kan.565).
jugadoresanonimoshernani@gmail.com

Euskal Osasun Zerbitzua:

Lehen mailako arreta. Familia-medikuak
Tel.: 900 203 050

MOTZ (Mendekotasunen Orientazio eta
Tratamendu Zentroa)

Julián de Arrese kalea, 5 • 01010 Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 294 040

Euskadi, auzolana

EUSKO JAURLARITZA

SEGURTASUN SAILA

GOBIERNO VASCO

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD